

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

#Ständigtuppkopplad

Hur påverkar de sociala medierna unga barns hälsa och mående?

Sanna Backlund

MITTUNIVERSITETET
Avdelningen för humaniora

Huvudområde: Naturvetenskap
Högskolepoäng: 15 hp
Termin/år: 8/8 2018
Handledare: Hugo Von Zeipel
Examinator: Magnus Oskarsson
Kurskod/registreringsnummer: NV003A
Utbildningsprogram: Grundlärare F-3, 240 hp

Nyckelord: Internet, sociala medier, nätmobbning, hälsa

Sammanfattning

Detta arbete har som syftet att ta reda på hur barn i åldrarna 7-11 år använder sig av de sociala medierna, i hur stor utsträckning och vad de har för erfarenheter av detta. Förutom det vill jag ta reda på hur de sociala medierna påverkar elevernas hälsa och mående i åldrarna som jag har valt att fokusera på. Jag är även intresserad av att ta reda på hur man arbetar och talar om de sociala medierna i skolan. Vad man ska tänka på och vad det kan finnas för fördelar och nackdelar med dessa. Det empiriska materialet består av en kvantitativ enkätundersökning med elever i en årskurs 3 samt 4 kvalitativa intervjuer med både lärare och kuratorer.

Utifrån det resultatet som jag fått genom tidigare forskning, enkätundersökningen och intervjuerna så har jag kunnat se ett samband mellan användandet av sociala medier och barnens hälsa och mående. Barn är idag uppkopplade ca 2-3 timmar per dag och kan där ta del av otroligt mycket information. När det handlar om barn i de yngre åldrarna och utsatthet och nätmobbning så handlar det oftast om att det sker via spel, att barn får utstå elaka kommentarer från en motspelare. Det är också vanligare med enstaka, enskilda kommentarer istället för en långdragen, ständigt pågående nätmobbning. Lärare behöver bli mer uppdaterade om hur eleverna använder de sociala medierna och hur de kan arbeta med det i skolan. Sommaren 2018 träder en ny, uppdaterad läroplan i kraft och förhoppningsvis leder den till att ämnet tar mer plats i undervisningen och att lärare får möjligheten att utveckla sina kunskaper om detta.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1. Inledning	5
2. Bakgrund	5
2.1 Syfte.....	5
2.2 Frågeställningar.....	6
2.3 Vad säger läroplanen.....	6
2.4 Naturorienterade ämnena i läroplanen.....	6
2.5 Teoretisk utgångspunkt.....	7
3. Tidigare forskning	7
3.1 Utvecklingen av internet och sociala medier.....	7
3.2 Unga barns användning av internet och sociala medier.....	8
3.3 Sociala mediers påverkan på de unga barnens hälsa och mående.....	9
4. Centrala begrepp	11
4.1 Unga barn.....	11
4.2 Sociala medier.....	11
4.3 Nätmobbning.....	11
4.4 Hälsa.....	12
5. Metod och material	13
5.1 Urval.....	13
5.2 Genomförande.....	13
5.3 Etiska ställningstaganden.....	14
5.4 Kvalitativa intervjuer.....	15
5.5 Kvantitativ enkätundersökning.....	15
6. Resultat av intervjuer	17
6.1 Intervjuer med lärare.....	17
6.2 Intervju med kurator.....	20
7. Resultat av enkätundersökningen	22
8. Analys	25
8.1 Sammanställning av enkäterna.....	25
8.2 Sammanställning av intervjuerna.....	26

9. Avslutande diskussion.....	28
9.1 Metoddiskussion.....	29
10. Slutsats.....	31
11. Referenslista.....	33
2Bilaga 1 - Missivbrev.....	35
Bilaga 2 – Intervjufrågor kurator.....	37
Bilaga 3 – Intervjufrågor lärare.....	38
Bilaga 4 – Enkätfrågor.....	39

.....

1. Inledning

Mycket har hänt under de senaste åren när det kommer till internet och den digitala världen. Barn och ungdomar som växer upp nu har sedan de föddes kunnat tagit del av denna ständigt växande värld. Vi vuxna har ett stort ansvar när det kommer till ungas användande av internet och allt vad det kan komma att innebära. Det är vi som introducerar dem in i den världen genom att ge dem tillgång till egna mobiltelefoner, surfplattor och datorer. Det är även vårt ansvar att informera barnen om hur man ska använda internet och få dem att inse och kunna hantera problem som kan dyka upp genom användandet av internet och sociala medier. Anledningen till att jag har valt att undersöka just detta område är för att det är ett aktuellt och viktigt ämne att prata och diskutera kring, eftersom det växer sig större för varje år som går och påverkar vårt sätt att leva.

2. Bakgrund

Användandet av internet och sociala medier ökar kraftigt, inte minst när det gäller användandet hos unga barn. Tidigare forskning visar att det inte alls är ovanligt att små barn använder sig av internet. Då är det främst film, spel och musik som står i fokus men redan några år senare, när barnen är ca 10 år och går i skolan har de flesta en egen mobiltelefon med tillgång till internet. Det är även då som användandet av internet och sociala medier ökar kraftigt (iis:2017).

Tidigare forskning visar att allt fler unga mår sämre idag (Bris:2018). Ökningen har sedan början av 90-talet varit tydlig, både hos flickor och pojkar. Det är även från och med då som internet har vuxit fram i allt snabbare takt och människor har ökat användningen av internet kraftigt (Carlsson:2010).

2.1 Syfte

Syftet med detta arbete är att se hur elever i åldrarna 7-11 år använder sig av sociala medier och hur de upplever de olika nätverken. Eftersom de sociala medierna är en både stark och snabbväxande trend och är lättillgängligt idag så är jag även intresserad av att se hur man arbetar med detta i skolan. Hur och om lärare tar upp hur man ska vara mot varandra på de sociala medierna och internet överlag och vilka konsekvenser elaka kommentarer och nätmobbning kan leda till. Förutom detta ville jag även ta reda på om de sociala medierna faktiskt har och har haft en påverkan på elevernas mående och hälsa och i så fall hur, detta genom att intervjua en skolkurator.

2.2 Frågeställningar

- Hur påverkar de sociala medierna elevernas hälsa och mående?
- Hur tar skolan upp de sociala medierna i undervisningen?
- Hur använder sig elever i en skolklass i årskurs 3 sig av sociala medier?

2.3 Vad säger läroplanen

Skolan har ett ansvar att informera och överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011) kan man läsa under rubriken "Skolans uppdrag", att eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Det är också viktigt och nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ (Skolverket:2011).

I juli 2018 kommer en ny läroplan för den svenska grundskolan att träda i kraft. I den är det tydligt att den ökade användningen av internet har fått en stor del och betydelse för undervisningens syfte. I den kan man bland annat läsa att eleverna i den svenska grundskolan ska få lära sig att förstå vilken påverkan digitaliseringen har på samhället. De ska även få lära sig att använda och förstå olika digitala verktyg och medier samt utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt (Skolverket:2017).

2.4 Naturorienterade ämnena i läroplanen

I läroplanen (2011) som gäller just nu kan man läsa under de naturorienterade ämnena, under kursplanen för biologi för årskurs 1-3 att kunskaper i biologi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom områden som hälsa. Under de centrala innehållet kan man även läsa att undervisningen ska behandla Kropp och hälsa, och betydelsen av bland annat sociala relationer för att må bra. För att eleverna ska ges möjlighet att ställa frågor om kropp och hälsa ska eleverna ges förutsättningar att söka svar på frågorna med hjälp av både systematiska undersökningar och olika typer av källor (Skolverket:2011).

I den nya, reviderade kursplanen för de ämnet biologi har Skolverket (2017) lagt till att eleverna ska, när de genomför systematiska undersökningar, ges möjlighet att utveckla färdigheter i att hantera såväl digitala verktyg som annan utrustning. Skolverket har alltså lagt till digitala verktyg som en viktig och ny utrustning. Eleverna ska även få möjlighet att

söka svar på frågor med hjälp av olika typer av källor och på så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor. I de centrala delarna för ämnet biologi kan man även läsa i den reviderade läroplanen, under de centrala innehållet, att eleverna ska få möjlighet att utföra dokumentation av naturvetenskapliga undersökningar med text, bild och andra uttrycksformer, såväl med som utan digitala verktyg. De digitala verktygen syns alltså åter igen. Denna del återkommer även i kursplanen för kemi och kursplanen för fysik (Skolverket:2017).

2.5 Teoretisk utgångspunkt

I läroplanen (2011) står det att under rubriken "Skolans uppdrag" att eleverna ska få möjlighet att ta ansvar, initiativ och få möjlighet att utveckla sin förmåga att arbeta tillsammans med andra (Skolverket:2011). I detta arbete utgår jag från Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv, där Vygotskji menar att lärandet alltid sker i sociala sammanhang och att vi till största del faktiskt lär oss av varandra (Phillips & Soltis: 2013). Säljö (2000) menar att den nya tekniken har möjliggjort en virtuell gemenskap mellan individer och att de där tillsammans kan skapa sammanhang för lärande (Säljö:2000). Denna nya teknik som Säljö nämner kopplar jag i min undersökning till de sociala medierna. Jag anser att de sociala medierna har medfört att vi människor har fått ett behov av att ta del av och vara en del av olika nätverk och plattformar. I och med dessa så utvecklas vi och lär oss av varandra.

3. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer jag att redogöra för tidigare forskning säger som är relevant för min undersökning. Den första delen kommer att handla om utvecklingen av internet och de sociala medierna, hur de uppkom och hur det sedan därifrån utvecklats till vad det är idag. I den andra delen kommer jag att fokusera på hur unga barns användande av internet och sociala medier sett och ser ut. Slutligen kommer den sista delen att handla om hur internet och sociala medier faktiskt påverkat unga barns hälsa och mående utifrån tidigare forskning.

3.1 Utvecklingen av internet och sociala medier

Det var under 1980- och 1990-talet som medielandskapet och kommunikationsteknologin växte fram. Detta skapade stora förutsättningar för medier att bli mer individualiserade och nischade. Videobandspelaren uppfanns och blev tillgängliga för oss i början av 1980-talet. Den gav oss möjligheten att kunna se valfria filmer i hemmet. Även mobiltelefonens genombrott förändrade kommunikationen mellan oss människor. Istället för att ringa från bestämda platser så kunde man nu kommunicera med varandra vart som helst. I slutet av

1980-talet introducerades även reklamfinansierad tv och radio i Sverige. Detta bidrog i sin tur till att vi kunde ta del av ett större nyhetsutbud och underhållning av olika slag. I början av 1990-talet, närmare bestämt 1991, skapades World Wide Web. Detta gjorde det möjligt för oss människor att på ett enkelt sätt komma åt information på internet via de första sökmotorerna (Statens medieråd:2018).

Tomas Lindroth är doktorand och adjunkt på Högskolan i Väst. Han har i sin avhandling *Being Multisituated : Characterizing laptoping in networked situations* bland annat sammanfattat de sociala mediernas historia och uppkomst. Han skriver att det började redan i mitten av 1990-talet då det uppkom olika diskussions och chattforum på internet. I slutet av 1990-talet kom även bloggarna, men det var inte förrän 2005 som detta tog fäste och blev stort. 2003 uppkom bland annat Skype, Myspace och The pirate bay. År 2005 startade Youtube, MSN Messenger och Twitter. År 2006 skapades musiktjänsten Spotify och året efter, alltså 2007, introducerades även Facebook. 2010 uppkom Instagram och 2011 grundades Snapchat.

Lindroth anser att vi inte kommer att få uppleva denna enorma utvecklingshastighet som internet genomgått från uppstarten 1991 fram tills nu. Han tror dock att det kommer försätta att öka, men att de då inte handlar om något nytt utan att det kommer att uppkomma fler saker som påminner om varandra. Han menar också att alla dessa tjänster, nya som gamla, kommer att finnas tillgängliga i mobiltelefonen (Lindroth:2015).

3.2 Unga barns användning av internet och sociala medier

Internetstiftelsen i Sverige (iis) är en oberoende, allmännyttig organisation som främjar forskning, utbildning och undervisning med inriktning på internet och som startade år 2000. Undersökningen *Svenskarna och internet 2017*, handlar bland annat om hur användningen av internet och digitala tjänster utvecklas genom tiden och hur det ser ut år 2017.

Undersökningen tar upp användandet av internet i alla åldrar, men jag har valt att fokusera på den åldersgrupp som är mitt fokusområde, alltså barn mellan 7-11 år. Barnen i dessa åldrar har inte själva svarat på enkäten. Det är istället deras föräldrar som har fått frågor om de yngsta skolbarnens digitala kompetens och svarat på dessa.

Så gott som alla har tillgång till internet i sitt hem och i sin vardag i dagsläget. I undersökningen *Svenskarna och internet 2017* visade det sig att den största förändringen de senaste 5 åren i användandet av internet har skett hos de yngre barnen. Redan vid 2 års ålder så visar det sig att 79 % använder internet. När det gäller så små barn handlar det först och främst om olika spel och läroappar och då är det surfplattor som används. Men redan vid 6 års ålder ökar procenten av internetanvändandet till 98 % och då används även mobiltelefoner. Då är det till allra största del föräldrarnas mobiltelefoner som barnen lånar. I åldern 8 till 9 år använder sig tre av fyra barn av internet dagligen och då är det drygt var tredje som äger en egen mobiltelefon. I åldrarna 10–11 år är det ca nio av tio som dagligen använder internet och från 11 års ålder och uppåt har så gott som alla barn en egen mobiltelefon.

När det kommer till användandet av sociala medier hos barn i den tidiga lågstadieåldern så är antalet ganska litet. Färre än var tionde barn i åldrarna 6-7 använder eller besöker sociala medier. Men redan vid 9 års ålder ökar den siffran till ungefär hälften av barnen och vid 11 års ålder är det över 80 % som besöker sociala medier. Det är i just denna åldern, alltså lågstadieåldern, som barnen blir läs- och skrivkunniga. Då används internet även i skolan för att till exempel söka fakta och genomföra olika skolarbeten. I årskurs 1, då barnen är 7-8 år, använder ungefär hälften av barnen internet som en hjälp för att söka fakta. När eleverna är mellan 9-10 år ökar det till 80 % och när barnen är 11 år ökar procenten ytterligare till 88 %. Läs- och skrivkunnigheten öppnar upp användandet av internet på helt andra sätt än tidigare för barnen. Barnen börjar nu att kunna skicka text och bildmeddelanden och redan vid 6-års ålder är det en fjärdedel som gör det. Vid 8-års ålder ökar det till hälften och vid 11 års ålder (då de flesta äger en egen mobiltelefon) skickar nästan alla text och bildmeddelanden (iis:2017).

I EU Kids Online har det visat sig att 98 procent av 9-16-åringarna i Sverige använder internet. Det visar sig även i denna undersökning att snittet av tiden som barnen använder internet är ca 2 timmar /dag. I Sverige säger ca tre fjärdedelar av de internetanvändande 9-16-åringarna att de besökt en profil på ett socialt nätverk den senaste månaden och två tredjedelar att de har en egen profil på en social nätverkssajt (SNS).

3.3 Sociala mediers påverkan på de unga barnens hälsa och mående

Hellberg (2014) har skrivit avhandlingen *Adolescents in a Digital Everyday Environment*. Där menar han att unga idag, på grund av den ökade internetanvändningen, växer upp i två helt olika världar. Den ena världen handlar om den värld som vi kan kalla för "faktisk värld", som handlar om dagliga ansikte-mot-ansikte möten och praktiska uppgifter. Den andra världen kan vi kalla för en "virtuell värld", som handlar om elektroniskt kommunikation med gränslösa möjligheter. I den virtuella världen finns det en mängd olika sätt att kommunicera, träffas, umgås och nätverka med andra på. Där kan man samla på sig all typ av information och man kan även skapa eget innehåll och göra uttalande och på så sätt skapa sin egna identitet. På grund av detta enorma och gränslösa utbud så innebär det också en större frihet till självdefinitions-möjlighet. Unga kan alltså bestämma helt själva hur de vill framstå och marknadsföra sig själva. Den faktiska världen och den identiteten som man har där räcker inte till längre utan nu krävs det även en virtuell identitet. Internet är inte längre en hobby eller ett intresse, det är en självklar del av ungas liv. Om du inte finns på internet så är du ingen (Hallberg:2014).

Barn och unga i den digitala mediekulturen (2010) är en artikel skriven av Ulla Carlsson. Där kan man läsa att internet, mobiltelefoner och datorer i början av 90-talet var okända begrepp.

Idag, knappt 20 år senare växer ett mobilt och interaktivt kommunikationssamhälle fram. Idag finns internet tillgängligt i 95% av alla hushåll. Eftersom det blir mer och mer vanligt att vara uppkopplad dygnet runt så suddas även skiljelinjen mellan privat och offentligt, verkligt och virtuellt, allt mer ut. Medierna och internet är en av vår tids mäktigaste samhällskrafter och det är ingenting vi kan bortse ifrån.

Barn som är födda in i detta kommunikationssamhälle vet ingenting annat. Det är inte en helt ny värld som öppnat sig som det blivit för de människor som har levt under denna utveckling och barnen lär sig därför att använda sig av det digitala i tidig ålder och blir snabbt insatt i det. Många vuxna beundrar de ungas användning av internet, men många vuxna tolkar de okända som en fara och uttalar sig om mediernas negativa inflytande på barnen och har en oro över hur medierna påverkar barnen. Det man menar då är de risker som barn och ungdomar kan utsättas för på nätet inom ramen för "social networking". Till exempel kontakt och möten med främlingar, förföljelse och mobbning. Oron gäller även pornografiska filmer och bilder, stereotypa och förnedrande skildringar av minoriteter och hatfyllda budskap (Carlsson:2010).

Bris, Barnens rätt i samhället, är en ideell organisationen som arbetar för att stödja, mobilisera och påverka för ett bättre samhälle för barn. Bris erbjuder professionellt stöd till alla barn som är under 18 år utifrån barnens egna behov. Detta stöd sker direkt via chatt, mejl, telefon och i stödgrupper. Bris årsrapport från 2018 bygger till stor del på statistik från Bris stödverksamhet. Årsrapporten visar att den psykiska ohälsan ständigt ökar bland barn. När barn hör av sig till Bris så vittnar de om en social tävlan som pågår i sociala medier och som leder till att de känner en stor press. Det handlar bland annat om att se bra ut och vara lyckad utseendemässigt, att vara rolig, smart och duktig i skolan, i sin sport eller andra fritidsaktiviteter. Denna sociala tävlan handlar om att få allt detta bekräftat i sociala medier. Denna utveckling av påfrestning kan leda till en psykisk ohälsa (Bris:2018).'

4. Centrala begrepp

I detta kapitel kommer jag att redogöra för några viktiga och centrala begrepp som förekommer i min undersökning och som man som läsare bör känna till för att bättre förstå innehållet.

4.1 Unga barn

Med unga barn syftar jag, i min undersökning, på barn mellan 7-11 år gamla.

4.2 Sociala medier

Sociala medier är så kallade kommunikationskanaler där användare kan kommunicera med varandra på olika sätt. Detta genom bland annat text, ljud, video och bild. Man kan säga att de sociala medierna är en kombination av social interaktion, teknologi och användargenererat innehåll som används för bland annat marknadsföring, socialt umgänge, organisering, nyhetsförmedling, underhållning och kulturutbyte.

De sociala medierna bygger på ett innehåll som produceras av dem som använder sig av dem, det vill säga, vem som helst. Till skillnad från andra medier, som till exempel massmedier, så finns det alltså ingen riktig granskning bakom det som läggs upp i de sociala medierna. Det är endast ett företag som äger servrar som tillhandahåller den valda tjänsten och lagrar informationen (NE:2018).

4.3 Nätmobbning

Mobbning och kränkningar är en handling som gör att den som känner sig utsatt blir ledsen och känner sig mindre värd. Det vanligaste är att bli utsatt av någon man redan känner, är

bekant med eller vet vem det är, men när det kommer till nätmobbning är det även vanligt att handlingen görs av någon anonym.

Nätmobbing handlar om mobbing som sker på internet, till exempel genom sociala medier. Det kan handla om elaka kommentarer, hot, hatgrupper, identitetsstölder, utfrysning och manipulerande bilder. Det kan även handla om ryktesspridning. Just spridningen är något som utmärker nätmobbingen lite extra. Texter eller bilder sprids snabbt över internet och de finns kvar väldigt länge. Vem som helst kan ta del av det, spara ner och kommentera det (Rädda barnen).

4.4 Hälsa

Hälsa är i sig ett svårdefinierbart begrepp och en allmän omfattad definition finns inte riktigt. Man kan dela upp begreppet i två delar. Bland annat kan man närma sig begreppet ur ett helhetsperspektiv. Då tar man stor hänsyn till det upplevda tillståndet. I detta rymms möjligheten att kompensera en typ av lidande med olika typer av välmående så att helhets känslan är positiv, dvs. god hälsa. Det andra sättet att beskriva det på kan vara att beskriva hälsa ur ett mer objektiva perspektiv där det som kan observeras och analyseras med medicinska eller sociologiska metoder avgör vad som är friskt och sjukt (NE:2018).

Hälsa kan skilja sig åt beroende på vem du är, hur du mår just den dagen eller vilken dag det är. Det diskuteras idag om hälsa kan ha med relationer och det sociala livet att göra och om det i sin tur kan påverka hur människor mår och deras hälsa (Rydqvist, Winroth: 2004).

5. Metod och material

I denna delen av arbetet kommer jag att redogöra för de metoder som jag har valt att använda mig av för att undersöka och besvara mina frågeställningar. Jag valt att använda mig av både kvantitativa och kvalitativa metoder. Den kvantitativa undersökningen vänder sig till eleverna, medan den kvalitativa undersökningen vänder sig till den vuxna personalen på skolan.

5.1 Urval

För att besvara min frågan om hur elever i årskurs 3 använder sig av sociala medier och hur de uppfattar dessa så har jag valt att genomföra en kvantitativ enkätundersökning (se bilaga 4) där eleverna fick vara anonyma när de besvarade frågorna. Anledningen till att jag använde mig av denna metod var för att ämnet i sig kan vara känsligt och jobbigt att prata om och genom att eleverna fick chansen att vara anonyma så fanns en större chans att eleverna svarade ärligt. Varför jag valde att fokusera på elever i denna årskurs var för att den tidigare forskningen visar att det är i just den åldern som eleverna i årskurs 3 befinner sig i som de börjar använda sig av sociala medier i en större utsträckning (iis:2017). Eftersom att min fråga fokuserar på elever i årskurs 3 så valde jag att genomföra enkätundersökningen i just den årskursen.

För att besvara min frågeställning om hur man tar upp de sociala medierna i undervisningen så valde jag att genomföra kvalitativa intervjuer med 2 lärare. Eftersom min utvalda åldersgrupp på eleverna var 7-11 år så valde jag att intervjua en lärare i årskurs 1 och en lärare i årskurs 3. Detta för att få en så bred bild som möjligt av åldersgruppen.

För att besvara frågan om hur de sociala medierna påverkar elever s hälsa och mående så valde jag även här att genomföra kvalitativa intervjuer med 1 kurator. Jag valde att intervjua 1 kurator som arbetar i en låg och mellanstadieskola eftersom mitt fokus ligger hos elever i de åldrarna.

5.2 Genomförande

När jag genomförde min enkätundersökning så började jag med att skriva ett missivbrev där jag presenterade mig själv lite kort och även vad min tänkta studie handlar om och vad som är syftet med den. Därefter tog jag kontakt med klassläraren för den berörda klassen och med hennes hjälp skickades breven ut. I brevet fick vårdnadshavaren välja om deras barn fick medverka i min enkätundersökning eller inte (se bilaga 1). Ingen vårdnadshavare valde att deras barn inte fick medverka, så därför genomfördes undersökningen på hela klassen

där det sammanlagt gick 15 elever. Jag besökte därefter klassen och förklarade för dem om vilket syfte min undersökning hade och varför jag ville ha deras hjälp. Jag förklarade även de etiska ställningstagandena som jag tagit hänsyn till (se avsnitt 4.3). Jag delade sedan ut enkäterna och eleverna fick besvara dessa enskilt. När de var klar bad jag dem att lägga enkäterna med baksidan uppåt och när alla var klar gick jag runt och samlade in dem.

När jag genomförde mina intervjuer så började jag med att ringa till de två lärare och den kuratorn som ville intervjuas och förklarade mitt syfte med arbetet och varför jag var intresserad av att intervjuas just dem. Därefter frågade jag om de kunde tänka sig att medverka genom att svara på några frågor och alla 3 svarade ja. Vi bestämde därefter en tid och plats där vi kunde träffas. När vi träffades så började jag med att fråga om det var okej att jag spelade in intervjuerna och alla 3 gick med på det. Jag spelade därför in mina intervjuer på min mobiltelefon. Detta gjorde jag för att på ett enkelt sätt sedan kunna lyssna igenom intervjuerna och lärarnas och kuratorns svar flera gånger. Jag ställde samma frågor till båda lärarna (se bilaga 3) och andra frågor till kuratorn (se bilaga 2). Varje intervju pågick i cirka 40 minuter.

5.3 Etiska ställningstaganden

Vetenskapsrådet (2002) har fyra huvudkrav som jag tog hänsyn till vid enkätundersökning. Dessa krav är:

- Informationskravet tillgodosågs genom att deltagarna informerades om studiens syfte. Både genom ett missivbrev och genom muntlig information av forskarna vid datainsamlingen.

Jag började med att skriva ett missivbrev där jag förklarade vad syftet med min studie var och vad den skulle komma att handla om. Detta missivbrev skickades därefter ut till elevernas vårdnadshavare som då fick avgöra om deras barn fick medverka eller ej. Innan jag genomförde enkätundersökningen i skolklassen så informerades jag även eleverna om vad mitt syfte med denna undersökning var och varför jag behövde deras hjälp.

- Samtyckeskravet uppfylldes genom att deltagarna informerades om att det var frivilligt att delta genom både missivbrevet och muntligt av forskarna.

Deltagandet var helt frivilligt och i missivbrevet som jag skickade ut till vårdnadshavarna så fick de möjlighet att svara om deras barn fick medverka i undersökningen eller ej. Trots att ingen svarade nej så frågade jag även eleverna, innan enkäterna delades ut, om de ville medverka eller ej. Detta för att tydliggöra att deltagandet var helt frivilligt.

- Konfidentialitetskravet uppfylldes genom att alla uppgifter förvarades så att ingen obehörig kunde ta del av dem. Deltagarna är anonyma i studien och inga namn förekommer, varken i datainsamlingen eller i dataanalysen. Dessutom så förstörs enkäterna vid studiens slut.

Förutom att enkäterna var helt frivilliga att svara på så var de även anonyma. Eleverna behövde inte svara med namn utan endast om de var en pojke eller flicka. Efter att jag läst igenom, analyserat och sammanställt enkäterna så förstördes dem.

- Nyttjandekravet tillgodosågs genom att insamlad data endast användes i denna studie och inte i något annat syfte. (Vetenskapsrådet, 2002, sid. 6-14).

Svaren som jag fick genom att göra dessa enkäter användes enbart som medel för att besvara frågeställningarna i min undersökning och därefter förstördes dem.

5.4 Kvalitativa intervjuer

Kvalitativa intervjuer (2005) är en bok skriven av Jan Trost. Enligt honom så handlar kvalitativa intervjuer bland annat om att man ställer raka och enkla frågor och att man på så sätt får tillbaka komplexa och innehållsrika svar. Intervjun går bland annat ut på att förstå hur personen som man intervjuar tänker, men även vilka erfarenheter personen har och hur personens föreställningsvärld ser ut (Trost: 2005). Detta hade jag i bakhuvudet när jag utförde mina kvalitativa intervjuer med mina 2 klasslärare eftersom de var stor skillnad dem emellan när det gällde både ålder och arbetslivserfarenhet.

Då man gör en kvalitativ intervju ska man låta den intervjuade personen styra ordningen i samtalet. Det betyder att intervjufrågorna kanske inte alltid kommer i den ordningen som det var tänkt från början. Frågorna ska istället komma som följer av svaren och det i sin tur kan leda till att ett svar blev ett svar på en annan fråga. Då följer man som intervjuare helt enkelt med i den intervjuades ordning och tankegångar. Enligt Trost är just följsamheten A och O när man intervjuar. Den eller de första frågorna man ställer kan vara avgörande för hur resten av intervjun kommer att flyta. Ett sätt att börja är helt enkelt att låta den intervjuade personen att berätta något fritt om något som har anslutning till den kommande intervjun och ämnesområdet som den berör (Trost:2005). Jag valde att inleda samtalet med att låta den intervjuade personen själv berätta vad den hade för erfarenheter och kunskaper om de sociala medierna.

5.5 Kvantitativ enkätundersökning

När man använder sig av kvantitativa metoder innebär det att man samlar in empirisk och mätbar data. Varför man gör detta är för att man ska kunna, på ett lättare sätt, undersöka relationen mellan dessa. (Bell, 2006).

I en kvantitativ metod kan man till exempel samla in empirisk och mätbar data genom enkätfrågor, vilket jag har valt att göra i detta arbete för att besvara min första frågeställning. Fördelen med att använda sig av denna metod är bland annat för att man kan samla in svar från en större grupp människor på ett enklare och mer tidseffektivt sätt. Det är därefter även enklare att sammanställa, jämföra och se relationerna i svaren genom att använda statistiska metoder, till exempel stapeldiagram, som jag har valt att använda mig av i min sammaställning. (Kylén:2004).

6. Resultat av intervjuer

I detta kapitel presenterar jag mitt resultat utifrån de intervjuer som jag genomförde med 2 lärare och 1 kurator. Eftersom jag har valt att intervjua 2 olika lärare så har jag döpt dem till lärare 1 och lärare 2 för att man som läsare ska kunna skilja dessa åt på ett enkelt sätt. Jag kommer att börja med intervjun som jag gjorde med lärare 1 och därefter fortsätta med intervjun av lärare 2. Slutligen presenterar jag intervjun som jag gjorde med kuratorn.

6.1 Intervjuer med lärare

Kort presentation av lärare 1:

Lärare 1 är en 29-årig kvinna som har arbetat som lärare i 2 års tid. Skolan som hon arbetar på är en stor skola med 2 paralleller i årskurserna F-3 och 2 paralleller i årskurserna 4-6. Skolan ligger i mellansverige. På denna skola anser lärare 1 att eleverna inte brukar börjar använda mobiltelefoner fören i årskurs 3.

Hennes erfarenheter av sociala medier är mestadels bara positiva. Däremot anser hon att allt fler unga använder de och de anser hon inte vara så positivt. Hon menar att allt finns på nätet och tror att många barn och ungdomar blir påverkade av hur man till exempel ska klä sig och se ut. Hon nämner sociala nätverk som till exempel youtube och instagram. Lärare 1 tror även att det sker mycket mobbning via sociala medier. Varför hon tror just det är för att hon menat att det nog är lättare att gömma sig bakom en skärm och skriva elaka saker än att säga det ansikte mot ansikte.

Lärare 1 berättar att hon inte har eller har fått någon form av utbildning om hur hon skulle kunna jobba med detta i undervisningen. Än så länge har hon inte tagit upp det någonting i undervisningen. Anledningen till att hon inte har gjort det är för att hon anser att hennes elever, som går i årskurs 1, är för små och inte använder sig av sociala medier. Däremot så berättar hon att de arbetar med källkritik och vilka sidor man får använda och inte när de arbetar med datorerna. Hon säger att *"Vi hotar med att vi ser allt ni gör på datorerna och än så länge går de på det"*. Hon berättar vidare om att hon tidigare hade en årskurs 3 och att hon inte heller då tog upp och pratade om just sociala medier. Hon ansåg inte att det behövdes eftersom det inte var något "problem" eller något som togs upp av eleverna. Skulle hon däremot ha märkt att eleverna började prata om att dem använder det skulle hon däremot tänka om och prata med dem om det. Trots att hon inte själv tagit upp det med sina elever i undervisningen så anser hon ändå att det är relevant. Däremot tror hon att det är mer

relevant i mellanstadiet då det inte är så många barn i lågstadieåldern som använder sig av sociala medier.

Lärare 1 har inte upplevt att hennes elever talar om de sociala medierna speciellt ofta, men hon har uppfattat att några av hennes elever i årskurs 1 har youtubekonton där de bland annat lägger ut egna videoklipp och filmer. När hon tidigare hade en årskurs 3 så var det några fler sociala medier som nämndes, bland annat musical.ly och snapchat. Men även då så förekom det inte så ofta att eleverna pratade om dem. De få gånger som de gjorde det så handlade det mest om vilka profiler de följde eller om de hade lagt upp någonting nytt på deras profiler. Det förekom aldrig något negativt samtal om de sociala medierna som till exempel nätmobbning eller liknande.

Under de två åren som lärare 1 varit verksam så har det inte förekommit något samarbete eller några riktlinjer på skolan för hur man ska arbeta kring just de sociala medierna som växer sig allt större och tar mer plats i ungas vardag. Hon anser inte att det är något speciellt stort problem. Hon menar att det åter igen handlar om att eleverna i det åldersspannet som hon arbetar med inte använder sociala medier så pass mycket eller att det inte finns några problem kring användandet av det, som gör att skolan inte arbetat fram några riktlinjer för just detta. Hon berättar däremot att skolan har IT-regler som en speciell IT-grupp på skolan har utformat. I dessa regler står det till exempel att man måste fråga läraren innan man går ut på internet och att de bara får gå ut på sidor som läraren har godkänt. Varje elev, tillsammans med vårdnadshavare, har skrivit under ett avtal att de står bakom dessa bestämda regler.

Kort presentation av lärare 2:

Lärare 2 är 52 år och har arbetat som lärare i 18 års tid. Skolan som hon arbetar på nu är en liten skola med ca 130 elever och har 1 klass av varje årskurs från förskoleklass upp till årskurs 6. Skolan ligger även den i mellansverige. På denna skola anser lärare 2 att det är lite olika när eleverna på denna skola börjar använda mobiltelefon men menar att vissa börjar redan från årskurs 1.

Hennes erfarenheter av sociala medier är positiva men hon menar att det kanske beror på hennes ålder och att hon inte är lika aktiv på samma sätt på sociala medier som yngre människor är. Hon har facebook, instagram och snapchat men de kontakter eller följare som hon har på dessa sociala medier är endast familj och nära vänner och på så sätt blir hon inte lika utsatt. Om hon bortser från sig själv så anser hon dock att det absolut finns negativa sidor med sociala medier också. Hon menar att man lätt kan bli utsatt för elaka kommentarer och nätmobbning om man till exempel har öppna profiler där vem som helst kan komma in och få möjlighet att kommentera. Förutom det så är det inte heller alltid som man vet vem

som faktiskt sitter på andra sidan och skriver och att man på grund av detta även kan bli utsatt negativt och att de i vissa fall även kan vara farligt.

Lärare 2 förklarar att hon inte fått någon form av utbildning eller fortbildning om hur man ska eller kan arbeta med internet och sociala medier i undervisningen. Hon menar att det är någonting som hon arbetar fram själv och att det får tillhöra de regler och normer från kursplanen i so. Hon anser att det är otroligt viktigt att man som lärare är uppmärksam och hänger med i utvecklingen av digitaliseringen eftersom det är en del av elevernas vardag och då är det även otroligt viktigt vara så pass uppdaterad och medveten så att man kan ta upp det i undervisningen på ett bra och lärorikt sätt. Eftersom alla elevgrupper är olika och alla har olika erfarenheter och kunskaper om detta så brukar hon först ta reda på vad eleverna kan och vet om ämnet och vilka erfarenheter de har. Därefter skriver hon upp allt på tavlan så att alla ser och delar upp dessa saker i rubrikerna hemma, skola och fritid. De samtalar tillsammans och vidareutvecklar vad orden står för. Sedan diskuterar de om de kan se några mönster eller om vissa saker kanske är återkommande. Därefter reflekterar de över hur man kan förhålla sig i de olika situationerna som kan komma att dyka upp.

Lärare 2 menar att hon dagligen hör eleverna samtala med varandra om olika sociala medier och vad som händer där. För det mesta rör det sig om olika spel som eleverna spelar och ibland tas det upp att någon har varit elak där och sagt elaka kommentarer som till exempel att man är dålig. Hon har inte hört att eleverna tagit upp eller pratat om att de blivit illa behandlade på andra sociala medier, men menar att det förmodligen beror på att eleverna fortfarande är ganska unga och att det oftast finns en åldersgräns för att kunna ta del av och skapa en egen profil på vissa populära medieplattformar där hon upplever att till exempel nätmobbning ofta förekommer. En plattform som hon märker att eleverna oftast är aktuella på och som de pratar väldigt ofta om är Youtube. Då handlar det om att de följer olika Youtubers och tar del av vad dom lägger ut på sina kanaler.

På skolan som hon arbetar på så finns det inga tydliga eller gemensamma riktlinjer för hur man ska arbeta med, och om just detta ämne. Men hon menar att hon gärna skulle se att det fanns det och att det förmodligen kommer att dyka upp i framtiden eftersom internet och sociala medier tar allt större plats i elevernas vardag och att det därför kommer att dyka upp fler situationer och konflikter kring detta som skolan kommer behöva lösa och ta tag i. Hon anser även att alla lärare på denna skola har olika kunskaper och erfarenheter kring detta och att det då skulle vara bra om de, tillsammans med varandra, kunde samtala och hjälpas åt kring detta.

6.2 Intervju med kurator

Kort presentation av kuratorn:

Kuratorn är 53 år och är utbildad som socionom men har även en grundläggande psykoterapiutbildning i KBT. Hon har arbetat som socionom i 30 år och har snart arbetat som kurator på sin nuvarande arbetsplats i 3 år.

Hon anser att det finns både positiva och negativa sidor med de sociala medierna. De positiva sidorna menar hon kan vara att man som besökare och användare kan få en större öppenhet för olikheter hos varandra och ökad förståelse för olikheter. Det finns bloggar, sidor om allt möjlighet att läsa om som kan vara bra för yngre barn att kunna ta del av. Sidor som handlar om till exempel acne, könsidentitet, homosexualitet, funktionshinder, utseendefixering och psykisk ohälsa. Hon menar även att media ger möjlighet att söka information, hitta sätt att gå vidare med sina frågor och funderingar och förhoppningsvis få hjälp och stöd om man behöver detta. Barn som uppfattar att de är annorlunda på något sätt kan genom olika sociala plattformar hitta gemenskap. De blir inte lika beroende av att hitta det i sin absoluta närhet. Man kan alltså lättare hitta kamrater och knyta nya kontakter över hela världen och på så sätt vidga omvärldsbilden. Hon anser att det kan vara positivt att kunna använda sociala medier både i skola och i hemmet för studier. Man kan till exempel ta del av studietips, föreläsningar och genomgångar i olika ämnen och även lyssna på ljudböcker. Hon berättar att hon upplever att många yngre barn spelar mycket spel på olika sociala plattformar och att alla dessa spelglada barn kan förvärva en bra engelska, bli lite miniarbetsledare i spelen, tränar sig på att förlora, kämpa vidare och inte ge upp.

De negativa sidorna som hon anser kan finnas är som med allt annat, att det kan bli en obalans. Barn som använder sig av sociala medier för mycket kan få mindre fysisk kontakt med andra, mindre fysisk aktivitet, mindre av umgänge med familj och anhöriga och riskerar att bli en sådan som drar sig tillbaka på sitt rum och/eller sitter med mobil vid familjesammankomster. Risken för dessa kan också bli att sömnen blir påverkad negativt. Hon menar också att det kan finnas en stor risk för att yngre barn blir utsatta för grooming, vilket innebär att någon tar kontakt med barn under 15 år för att längre fram begå övergrepp.

I sitt arbete som kurator förklarar hon att hon får ta emot elever som blivit utsatta för bland annat nätmobbning men att dessa elever är ganska få till antalet. Hon menar att det kanske beror på att eleverna som hon arbetar med (förskoleklass upp till årskurs 6) fortfarande är så pass unga. Hon fortsätter att förklara att de fall som hon stött på bland annat handlar om

enskilda kränkningar och inte så mycket om regelbunden nätmobbning. Kränkningen kan ha skett av någon som de inte känner sedan tidigare, någon de till exempel fått kontakt med via ett spel. Hon anser att det är mer vanligt förekommande med kränkningar på fritiden då elever inte tillåts ha mobil på skolan, men att det ändå påverkar skolan om det till exempel hänt något kvällen innan. Det händer att föräldrar reder i detta själva men ibland behöver skolans personal och föräldrar samarbeta kring kränkningar för att reda ut och försöka förebygga att det inte fortsätter.

Kuratoren förklarar att hon upplever att det finns skillnader mellan hur yngre och äldre barn använder sig av sociala medier och hur de påverkas av detta. Hon menar att det är mer fokus på utseendet och att lägga ut olika närbilder på sociala medier hos tjejer än vad de är för killar. I de årskurser som hon arbetar med hör hon färre killar som använder sociala medier på det sättet. Alltså att det är färre killar som lägger ut bilder på sig själva. Killar beskriver mer hur de använder medierna för spel och sociala kontakter. Ju äldre barnen blir, desto mer fokus blir det på att söka kontakter, ha många kontakter, ta kontakt med någon som man är intresserad av och bli kompis först.

Hon tror absolut att de sociala medierna kan påverka barnen och deras hälsa. Hon menar att om man jämför med tidigare då vi bara hade dagstidningar så är media idag tillgänglig för alla dygnet runt. Långt ner i åldrarna har barn mobiler och olika typer av flöden på dessa. Vi hör nyheter snabbt, vuxna förmedlar till barn om det hänt någon allvarlig händelse, barn pratar om det på skolan samma dag eller dagen efter. Barn söker även själva information genom sociala medier. När det handlar om att publicera eget material genom de sociala medierna så vet barnen även vilken tid på dygnet som är den bästa tiden för att lägga ut till exempel bilder eller videor. De vet vilka typer av bilder som ger mest "likes". Hon förklarar att allt detta kan leda till stress och oro hos barnen.

7. Resultat av enkätundersökningen

I detta kapitel presenterar jag resultatet av den enkätundersökning som jag genomförde med eleverna. Enkätundersökningen genomfördes i en årskurs 3 med 15 elever där det gick 5 flickor och 10 pojkar.

Fråga 1: Hur ofta har du tillgång till internet?

Alla elever utom en svarade att de använder internet i mer än 3 timmar om dagen. Endast en elev svarade att hon hade tillgång till internet mindre än 3 timmar om dagen.

Fråga 2: Äger du en mobiltelefon, dator eller surfplatta?

Alla 15 elever svarade att de ägde en egen mobiltelefon, dator eller surfplatta.

Fråga 3: Hur ofta använder du dig av sociala medier?

11 av de 15 eleverna använde sig av sociala medier och då handlade det om flera gånger i veckan. 2 elever svarade att de använde sig av det 1 gång om dagen medan 1 elev svarade att han endast använde sig av det några gånger i veckan. Eleven som tidigare svarade att hon hade tillgång till internet mindre än 3 timmar om dagen svarade att hon aldrig använde sig av sociala medier.

Fråga 4: Vilka sociala medier använder du dig av?

På denna fråga fick eleverna olika svarsalternativ. Det första alternativet var Facebook, som är en plattform där man kan skicka meddelanden till varandra och skriva på varandras "wall". Förutom detta så går det även att lägga upp bilder och filmer och dela det med sina vänner. Det andra alternativet var Instagram, som är en plattform där man kan dela med sig av bilder och filmer. Man kan välja om man vill ha sin profil låst eller öppen och i och med det kan man begränsa vilka som får tillgång till ens uppladdade material och kan kommentera detta. Det tredje alternativet var kik, som är en plattform där man kan skicka

meddelande till varandra som liknar sms. Det fjärde alternativet var Snapchat, som är en plattform där man kan skicka bilder, videos och meddelanden till sina kontakter. Dessa utskick visas bara en gång för mottagaren och därefter försvinner dem. Det femte alternativet var Youtube som är en typ av videodelningstjänst där man kan ladda upp egna videoklipp eller ta del av andras. Man kan även kommentera videoklippen. Det sjätte alternativet var Musical.ly. Där kan man skapa och dela korta videos med varandra. Vanligast är att man mimar och dansar till musik men man kan även skapa roliga videos. Det sjunde alternativet var Askfm. På den plattformen kan man ställa frågor till andra användare. Man kan välja att ställa frågan med sitt användarnamn eller vara helt anonym. Det sista alternativet var twitter. Där kan man skriva korta meddelanden, upp till 140 tecken, och därefter dela med sig av dem till andra som anmält intresse för att ta del av det man skriver.

Den vanligaste sociala medieplattformen som eleverna använder sig av var Youtube. Denna medieplattformen hade alla elever, inklusive den elev som tidigare svarat att hon inte använde sig av sociala medier, ringat in. Förutom Youtube så var medieplattformarna snapchat, instagram och facebook populära. 3 elever hade även ringat in musical.ly som en av de sociala medierna som de använde sig av.

Eleverna fick även en följdfråga på denna fråga om det fanns någon/några andra sociala medier som de använde sig av men som inte fanns med bland de tidigare utvalda. Här valde endast 7 elever att svara och 6 av dessa 7 elever skrev att de var aktiva och spelade olika spel. 1 av dessa elever svarade även att hon använde sig av WhatsApp. Detta är en app som man som användare kan, utöver grundläggande meddelandefunktioner, skicka varandra bilder, video- och ljudmeddelanden.

Fråga 5: Vad använder du de sociala medierna till?

Här svarade majoriteten av eleverna att de använder de sociala medierna för att skriva saker själva, lägga ut egna bilder och videor samt att ta del av, kolla och läsa om vad andra skriver och lägger ut för bilder och videor.

Fråga 6: Har du någon förebild på sociala medier?

Majoriteten svarade att de har någon slags förebild på sociala medier. Eleverna som svarade ja på denna fråga fick även en följdfråga som syns här nedan, där man kan se vad det till största del handlar om för någon slags förebild.

7. Om svaret blev Ja, vem är det och vad gör den personen som du tycker är så bra?

Youtubers och personer som spelar spel toppade listan av elevenas olika förebilder på sociala medier. Dessa två går nog lite hand i hand eftersom de som spelar spel på nätet även lägger ut videor på detta på just Youtube. 2 elever svarade även att deras förebilder var sportprofiler och instagrammare.

8. Har du eller känner du någon som har blivit utsatt för nätmobbning?

Denna fråga fick blandade svar. Majoriteten svarade att det inte kände någon som blivit utsatt för nätmobbning eller hade blivit det själv. 3 elever svarade att de kände någon och 1 elev svarade att han själv blivit utsatt.

9. Brukar ni prata om internet och sociala medier i skolan, hur man ska vara mot varandra där och vilka konsekvenser till exempel elaka kommentarer kan leda till?

Svaren på denna fråga fick även den olika svar. Majoriteten av eleverna svarade att de inte brukar prata om internet och sociala medier i skolan, hur man ska vara mot varandra där och vilka konsekvenser till exempel elaka kommentarer kan leda till. Nästan hälften av eleverna upplevde dock att de visst hade och brukar tala om detta i skolan.

8. Analys

8.1 Sammanställning av enkäterna

Tidigare forskning visar att det är vid 11-års ålder som barnen oftast får tillgång till egna mobiltelefoner och att det är då som de börjar använda sig av internet och sociala medier allt mer (iis:2017). Forskning visar även att snittet av tiden som barnen använder internet är ca 2 timmar /dag. Resultatet av enkäterna stämmer väl överens med detta då det visar sig att alla tillfrågade elever i årskurs 3 äger en egen mobiltelefon och att majoriteten av eleverna brukar vara uppkopplade på internet via den i mer än 3 timmar/dag och då handlar det inte om 3 timmar i sträck utan flera gånger under dagen.

Majoriteten svarade även att de besöker och använder sociala medier under den tid som de är uppkopplade på internet. De populäraste sociala plattformarna, av de redan utvalda i enkäten, var Youtube och snapchat. Eleverna kunde även svara i nästkommande fråga om det fanns några plattformar de använde sig av, som inte fanns med bland de utvalda. Då svarade fler än hälften att de brukar spela olika spel. Detta är även någonting som man kan ta del av i tidigare forskning, att det är just spel som yngre barn sysselsätter sig med på internet (iis:2017).

Lite mer än hälften av eleverna uppfattade inte att man talat om användandet av sociala medier och internet i skolan och hur man ska vara emot varandra där, medan den andra delen menade att de hade pratat om det. Detta kanske beror på att läraren inte pekat ut sociala medier som en punkt utan pratat rent allmänt om hur man är med och mot varandra. I den nuvarande läroplanen (2011) fokuseras det inte på de digitala medierna utan mer om hur man är mot varandra rent allmänt. Dock har Skolverket valt att på flera ställen i den nya läroplanen, som börjar att gälla i juli 2018, att lägga till flera punkter som behandlar just de digitaliserande samhället där de sociala medier spelar en stor roll. Till exempel kan man läsa att undervisningen ska behandla normer och regler i elevernas livsmiljö, till exempel i digitala miljöer (Skolverket:2017). Förhoppningsvis kommer detta att leda till att det blir tydligare att normerna och reglerna gäller även för de sociala medierna. Nu är läroplanen mer tolkningsbar och man kan lite själv välja hur man ska ta upp ämnet.

8.2 Sammanställning av intervjuerna

Resultatet av intervjuerna med lärarna visar att båda lärarna själva hade goda erfarenheter kring sociala medier men de båda menar att det kan finnas negativa sidor också. De förklarade att det är lätt hänt att man utsätts för elaka kommentarer och nätmobbning via de sociala medierna och att man lätt blir påverkade av de ideal som syns där om hur man till exempel ska se ut eller klä sig. Detta tar även Carlsson (2010) upp i sin artikel *Barn och unga i den digitala mediekulturen*, där Carlsson skriver att många vuxna tolkar det okända som finns på internet som en fara och menar att de sociala medierna kan ha negativt inflytande på barnen. De menar att barnen kan utsättas för möten med främlingar, förföljelse och mobbning där. (Carlsson:2010).

Båda lärarna anser att det är viktigt och relevant att ta upp och samtala kring detta i undervisningen. Trots det så är det endast en av lärarna som har gjort det i sin undervisning. Ingen av lärarna menar att de fått någon utbildning om hur man ska och kan ta upp detta ämne med eleverna i undervisningen och kanske är det också därför som det inte tas upp av alla lärare heller. Anledningen kanske helt enkelt grundar sig i bristande kunskaper och att läraren då känner en osäkerhet kring ämnet och därför väljer att inte samtala kring det. Läraren som berättade att hon tog upp det i undervisningen var lärare 2. Hon var äldre och hade arbetat fler år inom skolan än lärare 1. Detta kan också vara en anledning till att det är just lärare 1 som tar upp ämnet i undervisningen eftersom hon har arbetat så pass mycket längre och har mött fler klasser genom åren och därför har mer erfarenhet av att barn faktiskt använder sociala medier tidigt och att det då bara är positivt att man tar upp det i undervisningen tidigt. Undersökningen *Svenskarna och internet 2017* visar, precis som lärare 2 påstår, att barn redan från årskurs 1 använder sig av sociala medier. Däremot så handlar det om färre än var tionde barn i åldrarna 6-7 använder eller besöker sociala medier. Redan vid 9 års ålder ökar den siffran till ungefär hälften och vid 11 års ålder är det över 80 % som besöker sociala medier (iis:2017). Läroplanen (2011) som gäller just nu är inte heller helt tydlig med vikten av att ta upp detta i undervisningen utan nämner bara ytligt att det är viktigt och nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ (Skolverket:2011). Den nya läroplanen som träder i kraft från juli 2018 är tydligare med vikten av att ta upp den ökade användningen av internet och betydelsen av detta, i undervisningen. I den kan man även läsa att eleverna i den svenska grundskolan ska få lära sig att förstå vilken påverkan som digitaliseringen har på samhället och att använda och förstå olika digitala verktyg och medier samt utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt (Skolverket:2017).

Resultatet av intervjun med kuratorn visar att hon ställer sig både positivt och negativt till användandet av sociala medier. Det hon ansåg som positivt var att man som användare och besökare kan få en större förståelse för andra människor som är olik sig själv. Hon menar även att man som ung kan besöka hemsidor där man kan få stöd och hjälp för olika frågor

och funderingar som man kanske har. Det hon anser kan vara negativt med användandet av sociala medier är helt enkelt att unga som använder sig av det i väldigt stor utsträckning får mindre fysisk aktivitet och att den fysiska kontakten blir sämre, både med kompisar och familj. Risken är att dessa barn drar sig undan och blir lite för sig själva. En annan sak som hon menar kan påverkas negativt är sömnen. Förutom det så talar hon även om den där utsatthet som lärare 2 nämnde. Att unga inte alltid vet vem som finns bakom skärmen och att risken för att bli utsatt för till exempel grooming finns.

Som man kan läsa i undersökningen *Svenskarna och internet 2017* så spelar många yngre spel på de olika sociala plattformarna. Kuratorn förklarar att hon ser en stor skillnad hos yngre och äldre barn när det kommer till användandet och vad det är de sysselsätter sig med på de sociala medierna. Yngre barn använder de sociala medierna för att prata med andra och spela spel och när det kommer till barn som blivit utsatta för nätmobbning så handlar det oftast om att det hänt under just ett spel. I de fall som hon stött på och som har handlat om någon typ av nätmobbning så har det handlat om enskilda kränkningar och inte så mycket om regelbunden mobbning. Hon menar även att det till största delen handlar om pojkar och att det oftast är de som spelar spel på olika plattformar. När det gäller flickor så är det mer fokus på utseendet och att lägga ut bilder.

Att hälsan blir påverkad av sociala medier tror kuratorn absolut. Idag finns all form av information tillgängligt dygnet runt och unga barn har idag egna telefoner som de kan söka sig fram på när som helst. Hon menar även att barn idag har en otrolig koll på när man som användare av sociala medier ska vara aktiv med att till exempel lägga ut bilder och videos för att få så många "likes" som möjligt. Denna ständiga jakt på "likes" kan i sin tur leda till stress och oro. Bris årsrapport (2018) bekräftar även detta då barn vittnat om att det pågår en social tävlan på de olika sociala medierna. Denna tävlan handlar om att man ska få bekräftelse på allt som man lägger upp i sociala medier och att man då måste se bra ut, vara lyckad utseendemässigt och även vara framgångsrik i skolan och andra fritidsaktiviteter. Att ständigt ha denna press på sig blir otroligt påfrestande och leder till en psykisk ohälsa (Bris:2018).

9. Avslutande diskussion

Yngre barn använder sig av internet och sociala medier i en stor utsträckning varje dag och det har blivit en naturlig miljö för dem att vistas. Tidigare forskning visar att eleverna i genomsnitt är uppkopplade ca 2 timmar per dag och resultatet av min enkätundersökning bekräftar detta då det visade sig att eleverna var uppkopplade i mer än 3 timmar per dag. När det gäller yngre barn och vad de sysselsätter sig med när de är uppkopplade så är det tydligt att det oftast handlar om spel på olika plattformar. Barnen spelar mot andra spelare och det är även där de flesta elaka kommentarerna mot yngre spelare kan uppstå. Precis som Bris (2018) bekräftar i deras undersökning så vittnar barn om att det pågår en social tävlan på de sociala medierna. Det handlar bland annat om att vara lyckad i sin sport eller andra frihetsaktiviteter (Bris:2018). Detta kan man koppla ihop till spelandet eftersom det är en form av aktivitet som många barn sysselsätter sig med på fritiden och är de inte lyckade där så får de utstå elaka kommentarer som anses som nätmobbning.

Förutom spel så är medieplattformen Youtube väldigt populär bland de elever som besvarade enkäten. På Youtube finns det många kända profiler som många yngre ser upp till och på grund av detta så vill de kanske även vara som dem. Det är inte alltid dessa profiler har ett budskap som är anpassat för just yngre barn. Precis som Carlsson (2010) beskriver så kan det ibland handla om stereotypa och hatfyllda budskap som gör att barnens verklighetsbild blir skev (Carlsson:2010). Många yngre ser även dessa profiler som förebilder och genom att de, via deras kanaler på Youtube, observerar deras åsikter och beteende och anser att profilen är en populär omtyckt person så tar de yngre barnen garanterat efter och anser att det är rätt.

När det kommer till skolan och dagens läroplan, som vi arbetar utifrån, så finns det inga tydliga ramar för hur man som lärare ska ta upp detta ämne i undervisningen. Det kan vara en av orsakerna till att vissa tillfrågade elever i enkätundersökningen inte upplever att läraren faktiskt har tagit upp det och det kan även vara en bidragande orsak till att vissa lärare faktiskt inte heller gör det. Ingen av de två lärarna som jag intervjuade hade fått någon typ av utbildning i ämnet, vilket man kan anse vara konstigt då det är någonting som tar upp en så stor del av elevernas vardag. Okunskapen hos lärarna om vad eleverna sysselsätter sig med på internet och förslag på hur man kan arbeta med detta i undervisningen gör kanske att många lärare helt enkelt avstår. I den nya, uppdaterade läroplanen som börjar gälla från juli 2018, kan man tydligt se att ämnet har fått ta en större plats. Där kan man bland annat läsa att man i undervisningen ska behandla hur man urskiljer budskap, avsändare och syfte, så väl i digitala som i andra medier, med ett källkritiskt förhållningssätt. Hur man agerar ansvarsfullt vid användningen av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter (Skolverket:2017). Detta leder

förhoppningsvis till att lärare som känner sig osäkra på hur de ska lägga upp arbetet med detta har någonting att utgå ifrån.

De sociala medierna påverkar garanterat de yngre barnen. Eftersom de ägnar mycket tid i den värld som Hellberg (2014) kallar den "virtuella världen", så anser nog många barn att det också är en typ av verklighet och att man bör, för att vara lyckad där, vara som de stora profilerna som finns där är. Man ska se bra ut, vara rolig, smart och duktig på alla möjliga sätt (Bris:2018). Detta skapar såklart en stress och en ångest som i värsta fall leder till psykisk ohälsa.

Enligt de svar som jag fick av mina 2 lärarintervjuer så är lärarna inte tillräckligt förberedda för att lyckas uppfylla de krav och mål som kommer med den nya, uppdaterade läroplanen. Många yngre lärare, som själv var unga när internet och de sociala medierna växte sig stora har förhoppningsvis bra koll på vad som finns där ute och vad barn använder sig av. Äldre lärare kanske inte alls har samma koll då internet inte har varit en så stor del i deras vardag tidigare. Däremot har äldre lärare mer erfarenhet av hur man kan arbeta med olika typer av problem, medan yngre lärare inte sitter inne på samma kunskaper. Jag tror att det är viktigt att det finns en jämn balans av yngre och äldre lärare på en skola och att dessa lärare tillsammans arbetar fram en plan och riktlinjer för hur man kan arbeta vidare med detta utifrån de nya kraven som finns med i den uppdaterade läroplanen. Att de kan dela tankar, kunskaper och åsikter om ämnet och att det leder till att alla lärare känner sig mer bekväma med att ta upp det med sina elever. Jag hoppas även att lärare får möjlighet att utbildas i ämnet för att få en bredare kunskap i ämnet. Det är tydligt att internets och de sociala mediernas framväxt inte kommer att stanna av eller upphöra, utan kommer att växa sig större och det i sin tur kräver uppdaterade lärare och en god kunskap.

9.1 Metoddiskussion

Syftet med min undersökning var bland annat att se hur elever i åldrarna 7-11 år använder sig av sociala medier. För att undersöka detta använde jag mig av en kvantitativ metod, i detta fall enkäter. Anledningen till att jag använde mig av denna metod var för att kunna nå ut till fler elever på en och samma gång, istället för att endast intervjuat ett fåtal. Precis som Kylén (2014) skriver så fick jag genom denna metod och elevernas svar, enkelt och tydligt material för att sammanställa, jämföra och se relationer mellan elevernas svar (Kylén:2014). Resultaten som jag fick av enkätundersökningen har många likheter med den tidigare forskningen som jag har presenterat i kapitel 2, därför anser jag att mitt arbete har en hög reliabilitet. Vissa delar i enkäten som till exempel frågorna om nätmobbning kan vara känsliga och trots att eleverna fick vara anonyma så finns ändå risken att de inte riktigt vågade svara ärligt på denna fråga. Men jag anser ändå att jag har större chans till ärliga svar på denna fråga genom enkätundersökningar än intervjuer då eleverna vid en sådan metod kan känna sig mer utpekad och synlig.

Förutom att ta reda på att se hur unga barn använder sig av sociala medier så var jag även intresserad av att se hur lärare tar upp detta med sociala medier i undervisningen och även hur elevernas mående och hälsa faktiskt påverkas av de sociala medierna. För att ta reda på det använde jag mig av kvalitativa intervjuer. Jag använde mig av färdiga, raka och enkla frågor och fick på så sätt tillbaka innehållsrika svar. Trost (2005) skriver att man genom denna metod vill få fram hur personen/personerna man intervjuar tänker, erfarenheter och hur deras föreställningsvärld ser ut (Trost:2005). Jag ville genom dessa intervjuer få fram lärarnas och kuratorns egna ord, erfarenheter och uppfattningar om ämnet och frågan och anser därför att kvalitativa intervjuer var den bästa metoden för att få fram mitt önskade resultat. Jag anser, genom att ha använt mig av denna metod, att mitt arbete även har en god validitet.

10. Slutsats

Syftet med mitt arbete var att ta reda på hur elever i åldrarna 7-11 använder sig av sociala medier, hur skolan arbetar med att ta upp det i undervisningen och om de sociala medierna faktiskt påverkar de unga barnen.

Min första frågeställning var hur de sociala medierna påverkar barnens hälsa och mående och mitt resultat visade att de faktiskt gör det. Barnen lägger i snitt ner 2-3 timmar per dag på att vara uppkopplade på olika sociala medier och det blir därför en del av deras liv och verklighet. På de sociala medierna finns inte endast bra förebilder utan även olika profiler som visar upp en tillgjord och perfekt sida som yngre barn tror är verklighet. Dessa "normer" vill de yngre barnen leva upp till, vilket i sin tur kan leda till både stress och ångest.

Min andra frågeställning var hur skolan tar upp de sociala medierna i undervisningen. Här kan jag genom mitt resultat se att man faktiskt jobbar med ämnet i skolan men att det ändå, hos vissa lärare, finns en osäkerhet som gör att man undviker att ta upp det i undervisningen. Ingen av lärarna som jag intervjuade hade fått någon utbildning i detta och det kan såklart vara en av anledningarna till att man känner en osäkerhet och har bristande kunskaper om hur ämnet ska tas upp. En annan anledning kan vara att lärare anser att yngre elever inte använder sig av sociala medier eftersom de inte pratar högt om det och att det därför inte behövs tas upp i undervisningen. Jag tror dock att det ändå är viktigt att tala om detta med de yngre eleverna då det visar sig att användandet kryper allt lägre ner i åldrarna och bara för att eleverna inte talar om att de använder de sociala medierna behöver det inte betyda att det gör det.

Min sista frågeställning handlade om hur elever i en årskurs 3, på en skola i mellansverige, använder sig av sociala medier. Resultatet visar att tiden som eleverna var uppkopplade var ca 2-3 timmar per dag. Eleverna ägnade den största delen på de sociala medierna med att spela olika spel och kontakta varandra via dem. Majoriteten av eleverna nämnde att de inte själva blivit utsatta för nätmobbning och att de inte heller kände någon som blivit det. Några få elever hade dock varit med om detta och kände någon som hade blivit utsatt. Jag anser att nätmobbning blir allt vanligare förekommande ju äldre barnen blir. När barnen är yngre är det för det mesta spel som är huvudsysslan på de sociala medierna, men när barnen blir äldre börjar de använda allt fler plattformar och de syns, hörs och får kontakt med allt fler människor. Det i sin tur gör att barnen blir mer utsatta och risken för nätmobbning och elaka kommentarer ökar.

Jag anser att jag genom mina resultat från intervjuerna och enkätundersökningen har fått mina frågeställningar besvarade i den mån det gått. Om mer tid hade funnits så hade jag självklart kunnat göra undersökningen mer djupgående. Mitt resultat speglar just nu endast

några få människors åsikter, tankar och erfarenheter. Det vore även intressant att göra om denna undersökning om några år för att se hur resultaten ser ut då. Om de sociala medierna växt sig starkare och större och om den uppdaterade läroplanen faktiskt har medfört att man arbetar mer kring digitaliseringen i skolan.

11. Referenslista

Bris (2018) *Skola. Vård. Omsorg. Och den psykiska ohälsan.*

https://www.bris.se/globalassets/om-bris/bris-rapport-2018/bris_arsrapport_2017.pdf

(Hämtad 180402)

Carlsson, U. (2010). *Barn och unga i den digitala mediekulturen*. Nordicom: Göteborgs universitet

Davidsson, P. & Thoresson, A. (2017). *Svenskarna och internet 2017: undersökning om svenskarnas internetvanor*. (Första upplagan). Stockholm: IIS, Internetstiftelsen i Sverige.

Feilitzen, C.V., Findahl, O. & Dunkels, E. (2011). *Hur farligt är internet?: resultat från den svenska delen av den europeiska undersökningen EU Kids Online*. Göteborg: Nordicom.

Hellberg, J. (2014). *Adolescents in a Digital Everyday Environment*. Göteborg: Ineko AB.

Kylén, J-A (2004). *Att få svar – intervju, enkät, observation*. Stockholm: Bonnier utbildning AB.

Lindroth, T. (2015). *Being Multisituated : Characterizing laptoping in networked situations (Elektronisk resurs)*.

NE (2018) *sociala medier*

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sociala-medier> (Hämtad 180304).

NE (2018) *Hälsa*

<https://www-ne-se.proxybib.miun.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/h%C3%A4lsa>

(Hämtad 180501).

Philips, D.C., & Soltis, J. (2013). *Perspektiv på lärande (1:2 uppl)*. Falun: Nordstedts

Rydgqvist, Lars-Göran & Winroth, Jan (2004). *Idrott, friskvård, hälsa & hälsopromotion*. Farsta: SISU idrottsböcker ; Malmö.

Rädda barnen. *Nätmobbing, kränkningar, hot och trakasserier*

<http://raddabarnen.ax/vad-gor-vi/barnens-internet/utsatthet-pa-natet/natmobbing-krankningar-hot-och-trakasserier> (Hämtad 180418).

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 reviderad 2016*. Johanneshov: MTM.

Skolverket (2017) *Förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. (2017).

https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.260517!/LaroplanGrundskolaForskoleklassFritidsheim.pdf (Hämtad 180325).

Statens medieråd (2018) Sociala medier. Stockholm: Statens medieråd.

<https://statensmedierad.se/larommedier/medierdaochnu/socialamediersuppkomstochroll.379.html> (Hämtad 180507)

Säljö, Roger (2000). Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv. Stockholm: Prisma

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (hämtad 180320).

1

2 Bilaga 1 - Missivbrev

Hej!

Mitt namn är Sanna Backlund. Jag studerar till grundskolelärare på Mittuniversitetet i Sundsvall och nu är det dags för mig att skriva mitt sista examensarbete innan jag är färdigutbildad.

Mitt arbete kommer att ha fokus på sociala medier och hur de påverkar unga barns mående och hälsa. Detta kommer jag bland annat att göra genom att intervjua lärare och kurator. Jag kommer även att göra en enkätundersökning med elever i årskurs 3 där eleverna får svara på ett antal frågor om just sociala medier, om och hur de använder sig av de och vad de har för positiva och negativa erfarenheter kring de. Eleverna kommer att få vara anonyma när de besvarar enkätens olika frågor. Information som jag får genom dessa intervjuer och enkäter kommer jag sedan att analysera och sammanställa i resultatdelen av mitt arbete. På så vis hoppas jag få fram information som kan hjälpa mig med att besvara mina frågeställningar som jag har i mitt arbete.

Har ni några funderingar kan ni kontakta mig på följande mailadress:

sannabacklund@live.se

Handledare:
Hugo Von Zeipel
hugo.vonzeipel@miun.se
Med vänliga hälsningar,
Sanna Backlund

Samtyckesformulär

- JA, jag/vi tillåter att mitt/vart barn deltar i studien.
- NEJ, jag/vi tillåter INTE att mitt/vart barn deltar i studien.

Målsmans underskrift

Barnets underskrift

Bilaga 2 – Intervjufrågor kurator

1. Hur gammal är du?
2. Vad har du för utbildning?
3. Hur länge har du arbetat som kurator?
4. Kan du se på något sätt att de sociala medier påverkar eleverna och deras hälsa?
Om ja, varför tror du att de påverkas på detta sätt?
5. Tror du att omgivningens förväntningar påverkar hur elever väljer att framställa sig på sociala medier?
6. Upplever du att det skiljer sig hur yngre och äldre elever använder sig av och påverkas av sociala medier?
7. Får du ta emot elever som utsatts för nätmobbning?
8. Kan du se några fördelar med elevernas användande av sociala medier?
9. Kan du se några nackdelar med elevernas användande av sociala medier?

Bilaga 3 – Intervjufrågor lärare

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Hur gammal är du?
3. Hur stor/liten är skolan som du arbetar på nu?
4. Vad har du för erfarenheter och åsikter kring sociala medier, både negativa och positiva?
5. Har du fått någon utbildning i hur man samtalar och arbetar kring internet och de sociala medierna i undervisningen?
6. Anser du att det är relevant att samtala och arbeta om sociala medier i undervisningen? Varför/Varför inte?
7. Arbetar du och samtalar om sociala medier med eleverna, hur man uppträder där och vad som är okej och inte? Om ja, hur arbetar ni i så fall med det?
8. Ungefär vid vilken ålder börjar eleverna använda mobiltelefon på skolan där du arbetar?
9. Märker du av elevernas användning av sociala medier? Om ja, hur?
10. Vad har ni för samverkan med klassläraren/fritidsläraren kring arbetet med internet och sociala medier? - Har skolan riktlinjer för samverkan?

Bilaga 4 – Enkätfrågor

1. Hur ofta har du tillgång till internet?

Mindre än 3 timme om dagen

Mer än 3 timmar om dagen

2. Äger du en mobiltelefon, dator eller surfplatta?

Ja

Nej

3. Hur ofta använder du dig av sociala medier?

Flera gånger om dagen

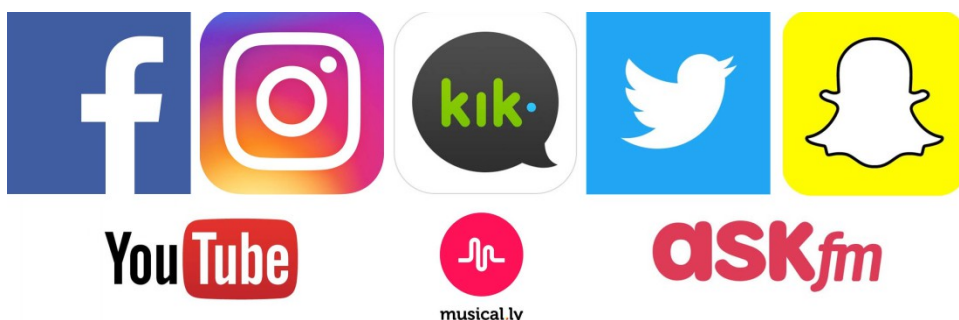
1 gång om dagen

Några gånger i veckan

1 gång i veckan eller mindre

Aldrig

4. Vilka sociala medier använder du dig av? Ringa in.

Använder du någon som inte finns med här ovan? Vilken?

5. **Vad använder du de sociala medierna till?**

- Kollar på vad andra skriver och andras bilder/videor
- Skriver och lägger ut egna bilder/videor
- Båda delarna

6. **Har du någon förebild på sociala medier?**

7. **Om svaret blev Ja, vem är det och vad gör den personen som du tycker är så bra?**

8. **Har du eller känner du någon som har blivit utsatt för nätmobbning på sociala medier?**

9. **Brakar ni prata om internet och sociala medier i skolan, hur man ska vara mot varandra där och vilka konsekvenser till exempel elaka kommentarer kan leda till?**

Ja

Nej